

31. 8. 2022

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Teorie ztráty šance - nová judikatura, nové závěry?

V posledních letech se na poli odškodňování nezřídka skloňuje termín „ztráta šance“. Tímto pojmem lze označit situace, kdy se neposuzuje samotná újma na zdraví poškozeného, případně duševní útrapy osob blízkých, nýbrž ztráta samotné šance na přežití (případně uzdravení), přičemž tato se následně finančně ohodnocuje. Jedná se tedy zpravidla o případy, kdy byl-li by učiněn určitý úkon, který učiněn nebyl či pokud byl by takový úkon učiněn dříve, než ve skutečnosti učiněn byl, vedl by tento úkon (či jeho případná včasnost) k potenciálnímu přežití (uzdravení) poškozeného.

Typicky se jedná o případy, kdy pacient zemřel v nemocnici na např. následky dopravní nehody, nicméně operace, která by mu mohla (např. z 50 %) zachránit život, nebyla provedena pro např. chybné vyhodnocení jeho zdravotního stavu. Tímto chybným posouzením tedy pacient ztratil možnost na šanci (např. zmiňovaných 50 %), že následky dopravní nehody přežije. Tím tak pacient přišel o „šanci na přežití“.

Tento institut není v právních předpisech České republiky téměř vůbec řešen, nicméně není zcela cizí soudním instancím, kdy první případy se začaly objevovat již v roce 1990. Daná problematika se začíná opětovně řešit i v posledních letech, kdy Nejvyšší i Ústavní soud přišly s poměrně průlomovými případy.

Takové případy jsou v podstatě dva - první případ, který byl řešen rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3377/2011, následovaný nálezem Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3067/1363 a posléze opět rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 41/2017, kterýžto však v tomto článku řešen nebude.

Druhým je pak případ, kdy došlo k úmrtí mladé rodičky po ukončení těhotenství císařským řezem a její rodiče a sourozenci se domáhali náhrady škody za tzv. duševní útrapy dle ustanovení § 444 odst. 3 zákona č. [40/1964](#) Sb. Oprávněnost svého nároku pak odvozovali od skutečnosti, že v případě, že by zdravotnické zařízení řádně posoudilo zdravotní stav mladé ženy, měla by ještě šanci bojovat o život a přežít. Tím, že tak nejednali, zbavili pacientku této šance. Mimo jiné však žalobci odkazovali (ať už méně či více úmyslně) na problematiku ztráty šance. V tomto smyslu pak žalobci podali i civilní žalobu.

Podle soudu prvního stupně však postup žalovaného zdravotnického zařízení nebyl převažující příčinou smrti mladé ženy, protože ani neshledal existenci příčinné souvislosti mezi jednáním žalovaného zdravotnického zařízení a újmou žalobců jako jeden z předpokladů odpovědnosti za škodu. Proti tomuto rozhodnutí podali žalovaní odvolání, a to ke Krajskému soudu v Brně, který však rozhodnutí první instance potvrdil. Názor žalobců se však odlišoval od názoru vysloveného odvolací instancí, a tak se žalobci obrátili na Nejvyšší soud s dovoláním.

Nejvyšší soud v daném případě rozhodl rozsudkem ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. 25 Cdo 1014/2020. V tomto rozhodnutí se pak vyjádřil, že Nejvyšší soud se vyjádřil k problematice ztráty šance tak, že „...značná složitost procesů v lidském těle, omezenost lidského poznání, individuální rozdíly mezi fyziologií každého člověka i faktory ovlivňující jeho zdravotní stav mohou nepochybně v řadě případů

činit obtížně seznatelným veškeré skutečnosti podstatné pro posouzení existence příčinné souvislosti ve výše předestřeném pojetí jakožto nezbytného předpokladu pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody vůči zařízení poskytujícímu zdravotní péči. Teorie ztráty šance, jejíhož použití se dovolatelé dožadují, reaguje na obtíže s jednoznačným zjištěním kauzality, jež jsou zvláště obtížně překonatelné ve sporech týkajících se dopadů pochybení v medicínských sporech. Ve svém důsledku ovšem přináší jinak koncipované pojetí újmy, kterou je již právě ona ztráta šance, nikoliv samotný zdravotní následek. Jak zdůrazňuje odborná literatura, nejedná se o procesní nástroj ke snížení důkazního standardu, ani o tzv. probabilistickou proporcionální odpovědnost vycházející při stanovení existence příčinné souvislosti z pravděpodobnosti, v jaké bylo určité jednání příčinou určitého následku, což se následně promítá i do roviny výše určení náhrady újmy. Újmou v pojetí této teorie tedy není skutečně způsobná újma, ale již sama ztracená příležitost (šance), čemuž odpovídá též to, že kompenzována může být právě tato ztracená příležitost (převedeno do kontextu řešeného sporu, újmou by nebylo úmrtí N. K., ale ztráta šance na její přežití). Stěžejní pro danou teorii, snažící se překlenout problém prokázání příčinné souvislosti se vzniklou újmou, tedy je umělá konstrukce šance jako právního statku. Ve vztahu k této újmě je pak posuzována příčinná souvislost s protiprávním jednáním (jinak řečeno, nezkoumá se existence příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním a vzniklou újmou na zdraví či na životě, ale mezi protiprávním jednáním a újmou v podobě ztráty šance na uzdravení, respektive přežití).“

Dle Nejvyššího soudu k aplikaci teorie ztráty šance není v současné chvíli opory v příslušných zákonných normách. Nejvyšší soud ani nepřisvědčil argumentaci žalobců dožadujících se korekce závěrů odvolacího soudu způsobem odpovídajícím tzv. teorii ztráty šance, kdy se vyjádřil, že „zavázat poskytovatele zdravotní péče k náhradě škody bez dostatečně zřejmé příčinné souvislosti jeho jednání (či opomenutí) se škodlivým následkem coby jedné z podmínek vzniku odpovědnosti ve smyslu § 420 obč. zák. by znamenalo nepřipustně ukládat povinnost bez náležitého zákonného podkladu [...] což by mohlo vést i k protiústavnímu výsledku.“ Podle Nejvyššího soudu by se tedy jednalo o rozpor se zásadou, že každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Nejvyšší soud tedy opětovně (jako předchozí soudní instance) rozhodl v neprospěch dovolatelů, pročež se žalobci domáhali svých práv u Ústavního soudu prostřednictvím ústavní stížnosti. Ústavní soud rozhodl nálezem sp. zn. IV. ÚS 3416/20 ze dne 25. 5. 2021, kterým zrušil rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1014/2020. Rozsudek však nezrušil v návaznosti na správnost či nesprávnost zhodnocení materie týkající ztráty šance, nýbrž pro porušení ústavního práva stěžovatelů ve smyslu čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky, a to tím, že věc nepředložil velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, neboť Nejvyšší soud rozhodl odlišně od rozsudku sp. zn. 30 Cdo 41/2017^[1]. Přesto se však otázkou teorie šance *obiter dictum* zabýval, kdy v bodě 30. daného nálezu uvedl, že v případech „...kdy zdravotnické zařízení postupuje *non lege artis*, avšak není postaveno najisto, že toto bylo jedinou příčinou poškození zdraví pacienta, neznamená to, že by žádná konkrétní (reálná) újma nemohla vzniknout. I když v takovém případě nebude možné hovořit přímo (resp. s jistotou) o poškození zdraví, minimálně dojde k zásahu do duševní sféry dotčeného jedinice, jenž bude nadále žít s vědomím, že se jeho zdravotní stav nemusel zhoršit, případně že se mohl zlepšit, či že osoba mu blízká nemusela zemřít, či mohla žít déle, kdyby k danému pochybení nedošlo. Takový zásah může mít značnou intenzitu (byť v tomto ohledu nebude hrát roli pouze to, jak velká šance byla zmařena, ale i řada dalších faktorů) a jako takový může nepochybně ovlivnit kvalitu života postižené osoby. Přitom v porovnání s jiným „běžnými“ újmami, které mohou vyvolat neoprávněné zásahy do osobnostní sféry jednotlivce, lze sotva hovořit o tom, že by tato byla méně významná, či dokonce bagatelní. Z hlediska ústavnosti není ani podstatné, jaká bude kvalifikace této újmy, tedy zda půjde o škodu či nemajetkovou újmu.“ Ústavní soud v bodě 33. nálezu pokračuje, že „...z hlediska ústavnosti zpravidla často nebude možné určit, jaký ústavně

chráněný statek mohl být v tom kterém případě pochybení zdravotnického zařízení dotčen, tedy zda jím bude zdraví či život jednotlivce anebo „jen“ jeho psychický stav. I tzv. ztráta šance tak je statkem chráněným výše uvedenými ustanoveními a spolu s tím rovněž např. čl. 7, 10 nebo 26 Listiny (podle situace).“

V návaznosti na výše uvedené zhodnocení Ústavním soudem byl Nejvyšší soud nucen se případem znovu zabývat. Výsledkem úvahy soudu byl rozsudek sp. zn. 31 Cdo 2376/2021 ze dne 9. 2. 2022, kterým sice splnil požadavky na něj kladené Ústavním soudem, nicméně jeho rozhodnutí se významně nezměnilo, neboť Nejvyšší soud v něm opětovně potvrdil rozsudky nalézacích soudů. Nejvyšší soud se opětovně vyjádřil, že aplikace teorie ztráty šance, aniž by zde byla dostatečně zřejmá příčinná souvislost mezi jednáním (či opomenutím) zdravotnického zařízení (resp. jeho personálu) a škodlivým následkem, by bylo v rozporu s ústavním pravidlem, že nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá, kterážto koncepce by se dle Nejvyššího soudu vymykala „...systémové koncepci institutu náhrady škody a přesouvající jej bez náležitého opodstatnění do roviny zcela hypotetické a spekulativní“. Nejvyšší soud se rovněž vyjádřil, že „specifický osobnostní nárok pacienta charakterizovaný v předchozím odstavci je pak vázán jen na osobu, jíž byla neodpovídajícím způsobem poskytována lékařská péče, proto k jeho uplatnění nejsou dovolatelné oprávnění.“ Nejvyšší soud tedy odmítl i dědění předmětného nároku.

Nad výše zmíněné Nejvyšší soud explicitně deklaroval, že „tímto závěrem velkého senátu je překonán právní názor vyslovený v již citovaném rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 41/2017, podle něž snížil-li zjištěný postup odborného zdravotního personálu non lege artis šanci postižené pacientky na přežití, šlo (bez ohledu na dovozené procentní vyjádření tohoto snížení) o zásah do jejích osobnostních práv, který ovlivnil i samotný fatální výsledek tohoto léčení, a zasáhl tak do osobnostních práv pozůstalých osob.“

Vzhledem k výše uvedenému se lze domnívat, že běžná aplikace teorie ztráty šance je nyní dále, než kdy jindy byla. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu tímto rozhodnutím uhasil naději mnohých poškozených, aby se mohli domáhat ztráty šance na zlepšení zdravotního stavu či pozůstalých na přežití jejich blízkých. Takové závěry je však nutné považovat za nepříliš vhodné, neboť při prokazování pochybení lékaře či zdravotnického zařízení jsou poškození (popř. pozůstalí) v poměrně velké důkazní tísní. Tak tomu je zejména v případech, kdy by měli poškození prokazovat pochybení, které spočívá v „nejednání“ lékařů, tj. v situaci, že lékař nejednal, ačkoliv jednat měl. Vzhledem ke svému „slabšímu postavení“ a požadavku kauzality mezi jednáním (resp. nejednáním) lékaře či zdravotnického zařízení a vzniklé újmy, bude prokázání 100 % příčinné souvislosti téměř nemožné. S ohledem na výše uvedené pak lze za vhodnější přístup označit ten, který zvolily právní řády common law, kdy soudy porovnávají pravděpodobnost šancí v případě, kdy by lékař určitým způsobem jednal (tj. aplikoval např. určitou léčebnou metodu) a případy, kdy by lékař nejednal.

Mgr. Monika Skalová,
advokát

Mgr. Vojtěch Hanzal,
právník

KLB LEGAL

KLB Legal, s.r.o., advokátní kancelář

Letenská 121/8
118 00 Praha 1

Tel.: +420 739 040 363
e-mail: info@klblegal.cz

[1] V tomto případě Nejvyšší soud teorii ztráty šance na posuzovanou věc aplikoval (po příslušném nálezu Ústavní soudu). V rozsudku sp. zn. 25 Cdo 1014/2020 však Nejvyšší soud tzv. teorii ztráty šance odmítl s tím, že za optimální způsob zjišťování příčinné souvislosti považuje tzv. teorii podmínky.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)